

**FREYM BILIMLAR BAZASI ORQALI QAROR QABUL QILISH ALGORITMI**

*Nazirov Rafiqjon Raximjon o'g'li*

*Mirzo Ulug`bek nomidagi O`zbekiston Milliy universiteti*

*2-kurs Magistranti*

**Annotatsiya:** Ushbu maqola muloqot tizimlarida bilimlar bazasini loyihalash masalalarini muhokama etishga bag`ishlanadi.

**Kalit so‘zlar:** bilimlar bazasi, ma'lumotlar bazasi, faktlar, hodisalar, Petri modeli, so'rovlar, IDEF1x modeli.

Freym modeli orqali qurilgan bilimlar bazasi uchun hodisalar jadvali ishlab chiqiladi[1]. Hodisalar jadvalini MBBT ‘‘Hodisalar’’ ma’lumot tuzilmasida saqlanadi. Asos ustidan  $x_1, x_2, \dots, x_n$  parametrlarga mos shartlarni qanoatlantiruvchi topilsa unga mos qaror ustunidagi ob’ekt topiladi. Ob’ektlarning metodlari va hodisalari  $x_1, x_2, \dots, x_n$  parametrlar asosida bajariladi[2].

Qoidalar va ularga mos qarorlar 1-jadvaldagi ko‘rinishda ma’lumotlar bazasiga kiritiladi. Masalan yog‘-moy korxonasi bilimlar bazasida  $x_1, x_2, x_3, x_4$  moyli urug‘ parametrlari, Mchigit1, Mchigit2, Mchigit3, Mchigit4 sinflaridan hosil qilingan ob’ektlar.

1-jadval

**Hodisalar tuzilmasi**

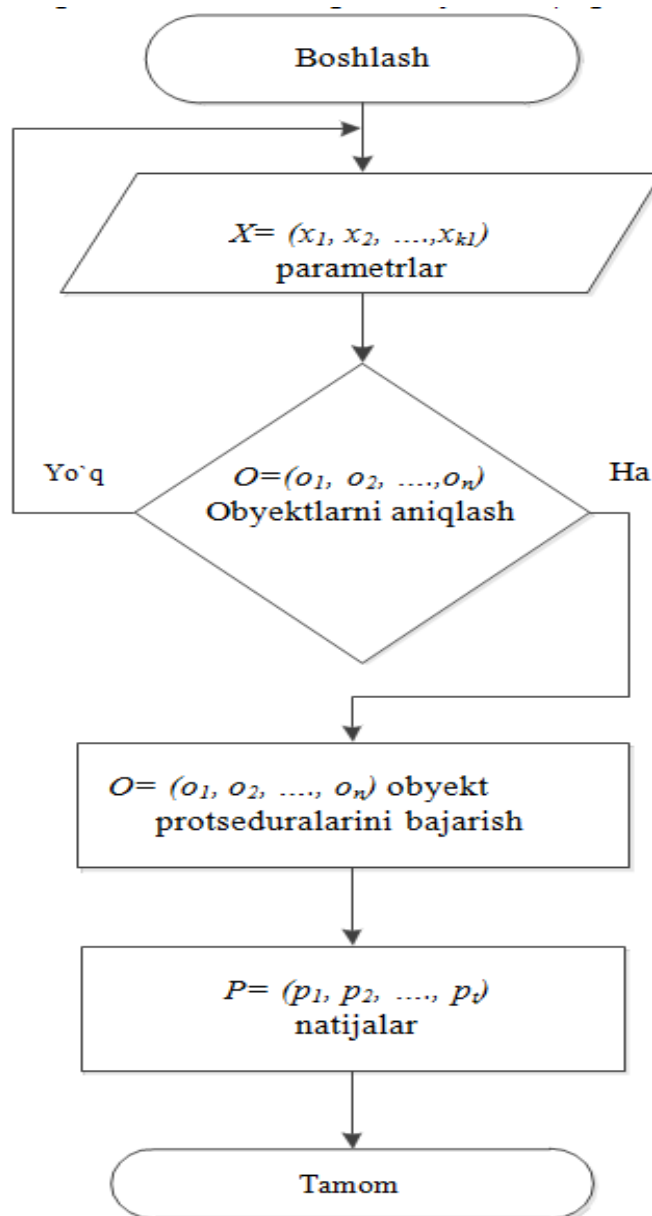
	Qoida (asos)	Qaror (obyekt)
	agar $7 \leq x \leq 10$ va $x \leq 1,5$ va $6 \leq x \leq 10$ 1 2 3	Mchigit1
	agar $9 \leq x \leq 11$ va $1,5 \leq x \leq 3$ va $8 \leq x \leq 11$ 1 1 3	Mchigit2
	agar $11 \leq x \leq 12$ va $4 \leq x \leq 11$ va $10 \leq x \leq 12$ 1 1 3	Mchigit3
	agar $12 \leq x \leq 13$ va $11 \leq x \leq 33$ va $11 \leq x \leq 13$ 1 1 3	Mchigit4

Dasturiy majmuaning monitoring moduli har bir ishlab chiqarish jarayonida parametrlarni qaror qabul qilish moduliga uzatadi va mos tarz-da qaror qabul qilish uchun xulosalarni qabul qiladi. Monitoring modulidan qabul qilgan  $Y=(y_1, y_2, \dots, y_k)$  parametrlari asosida ‘‘hodisalar’’ tuzilmasidan  $A=(a_1, a_2, \dots, a_n)$  shartlar aniqlanadi.

$A=(a_1, a_2, \dots, a_n)$  shartlarga mos keluvchi  $O=(o_1, o_2, \dots, o_n)$  ob'ektlar tanlanadi va ob'ektlarga bog'langan protseduralar  $X=(x_1, x_2, \dots, x_{kl})$  parametrlar asosida bajariladi va  $P=(p_1, p_2, \dots, p_t)$  natijalarni qaytaradi va bu qarorlar hisoblanadi. Bu jarayonni algoritmini blok sxema orqali ham keltirish mumkin(1-rasm).

O'zaro aloqa usullari va kommunikasiya singapi omillarni aniqlash talab etiladi. Bularning barchasi kurslapni yaratuvchi o'qituvchilar (kups dizaynerlari) va mutaxassislar hamkorligida amalga oshiriladi. O'quvchi va o'qituvchi o'ptasidagi kommunikasiya turiga ko'pa masofaviy o'qitish uslublarini quyidagi asosiy guruhlariga ajratish mumkin:

- Mustaqil o'qish usullari;
- «birga-bir» pedagogik usuli;
- «birga-ko'pchilik» o'qitish uslubi;
- kommunikasiya asosida «ko'pchilik-ko'pchilik» ta'lim uslubi.



1-rasm. Monitoring parametrlarga mos qaror qabul qilish algoritmi

Ishlab chiqilgan algoritm asosida freym bilimlar bazasi orqali qurilgan qaror qabul qilish modulida qaror qabul qilish va xulosalash jarayonini amalga oshirish mumkin.

#### ADABIYOTLAR RO`YXATI

1. Rumizen M.K. Bilimlarni boshqarish// MChJ Astrel nashriyoti, 2014 yil, -128-bet.
2. Wiig K.M. Bilimlarni boshqarish asoslari: odamlar va tashkilotlar bilimlarni qanday yaratishi, ifodalashi va ulardan foydalanishi haqida fikr yuritish. - Arlington, TX: Schema Press, 2013. - p.312-314.
3. Davenport, T. va Prussak, L. Ishchi bilim: tashkilotlar o'z bilganlarini qanday boshqaradi. Boston: Garvard Business School Press. 2011-231-bet.
4. Nonaka I., Takeuchi X. Bilimlarni yaratuvchi kompaniya. Yaponiya firmalarida innovatsiyalarning kelib chiqishi va rivojlanishi / per. ingliz tilidan. (Bilim yaratuvchi kompaniya: yapon kompaniyalari innovatsiyalar dinamikasini qanday yaratadi). - M.: Olimp-Biznes, 2010. - 384-bet.
5. Despres C., Chauvel D. Hozirgi va bilimlarni boshqarish va'dasi. Butterworth-Heinemann, 2010. - p.352.
6. Рахматов, З. Н., & Рашидов, Д. Н. (2023). Пути совершенствования механизма разработки маркетинговой стратегии ао «Ўзтемирўйўловчи». *Innovative achievements in science* 2022, 2(17), 55-60.
7. В.Муминов, Khamza Eshankulov, Modelling Asynchronous Parallel Process with Petri Net, International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT) ISSN: 2249 – 8958, Volume-8, Issue-5S3 July 2019.-P.400-405.
8. Khamza Eshankulov, Khakim Eshonkulov, Architecture of information monitoring system of oil and fat producing enterprise. International Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology Vol. 7, Issue 2 , February 2020.-P.13031-13035.